וְהָכִי קָאָמַר מַחֲצֶלֶת הַקָּנִים גְּדוֹלָה וְכוּ', ולדברי רבא, כשהמשנה אומרת 'עשאה לסיכוך', אין הכוונה שעשאה בפירוש לסיכוך, אלא שעשאה סתם, וכוונת המשנה היא שאם עשאה סתם הרי היא כמי שעשאה לסיכוך וכשרה, ותנא קמא מדבר רק על מחצלת גדולה שעומדת לסיכוך, אולם אינו מדבר כלל על מחצלת קטנה שאינה עומדת לסיכוך, ורבי אליעזר סובר שגם מחצלת קטנה דינה כמחצלת גדולה, שאף אם עשאה סתם הרי היא כאילו עשאה לסיכוך ומסככים בה (רש"י). ולביאור זה, רבי אליעזר נחלק על תנא קמא רק במחצלת קטנה, ואף שתנא קמא לא דיבר עליה כלל אלא רק על גדולה, מכל מקום עיקר מחלוקתם היא, שלתנא קמא רק גדולה עומדת לסיכוך ולא קטנה, ולרבי אליעזר אין חילוק ביניהן ושתיהן עומדות לסיכוך, ונמצא שהוא חולק על עיקר דברי תנא קמא (ערוך לנר, ובכך מיישב את קושיית תוס' על רש"י).

ויש שפירש, שרבא מבאר את דברי את תנא קמא כפי שהבינה הגמ' בקושיתה, שתנא קמא מדבר גם על מחצלת קטנה, ומה שאמר תנא קמא בסיפא 'עשאה לסיכוך' הוא דוקא אם עשאה בפירוש לסיכוך, כיון שמחצלת קטנה בסתם אינה עומדת לסיכוך, ורק בדעת רבי אליעזר שסובר שאין חילוק בין מחצלת קטנה לגדולה, סובר רבא שמה שאמר 'עשאה לסיכוך' פירושו שאם עשאה סתם נעשה כמי שעשאה לסיכוך (תוס'). והטעם שרבא הוסיף גם בתנא קמא 'הא סתמא כמי שעשאה לסיכוך', אף שאין לזה צורך בפשט המשנה – שהרי ברישא שנאמר 'עשאה לשכיבה' מדובר על מחצלת גדולה שעומדת לסיכוך, ובסיפא שנאמר 'לסיכוך' מדובר על מחצלת קטנה שאינה עומדת לסיכוך, שבאמת צריך לעשותה לסיכוך לדעת חכמים – הוא כדי להשוות את דברי תנא קמא לרבי אליעזר, ומכיון שרבי אליעזר אמר 'הא סתמא כמי שעשאה לסיכוך', סובר רבא שגם רבנן אמרו כן (מהרש"א).

אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָּא בְּקַטָּנָה כּוּלֵי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי וְכוּ'. רב פפא מפרש את דברי תנא קמא כפי שהבינה הגמ' בקושיא, שברישא מדובר על מחצלת גדולה ובסיפא על קטנה, ורבי אליעזר סובר שמחצלת גדולה דינה כקטנה שסתמה לאו לסיכוך היא, ומה שאמר 'עשאה לשכיבה' היינו שסתם עשייתה לשכיבה (רש"י). והטעם שרב פפא לא פירש את תנא קמא כרבא, שתנא קמא דיבר רק על מחצלת גדולה ומה שאמר בסיפא 'לסיכוך' היינו שסתם עשייתה לסיכוך היא, משום שלדבריו רבי אליעזר מתיר רק כשעשאה לסיכוך ממש ולא בסתם, ולכן אין צורך להידחק ולומר שמה שאמרו רבנן 'לסיכוך' היינו שסתם עשייתה לסיכוך, אלא מעמידים את הסיפא במחצלת קטנה שסתמא לשכיבה, ורק רבא שמבאר בדברי רבי אליעזר שסתם עשייתה לסיכוך, הוצרך לומר כן גם בדעת חכמים (מהרש"א).

שֶׁל קָנִים וְשֶׁל חִילְּת גְּדוֹלָה מְסַכְּכִין בָּהּ אף שהיא קטנה, כיון שאינה נוחה לשכיבה, שהיא עבה ואינה חלקה, אבל ארוגה עומדת לשכיבה ואין מסככים בה, ורבי יוסי ורבי דוסא סוברים שאף ארוגה קטנה מסככים בה (ע"פ רש"י ותוס'). ומדובר בסתם מחצלאות שלא עשאן במיוחד לסיכוך או שכיבה, אולם אם עשה אותן במיוחד לסיכוך, מסככים בהן, כמבואר במשנה (יט, ב), ולכן התנא קמא במשנה שסובר שמחצלת קנים קטנה בסתמא פסולה לסיכוך, סובר כתנא קמא של הברייתא, וזהו דוקא כשהיא ארוגה, אבל כשהיא גדולה [-עשויה על ידי קליעה] כשירה לסיכוך, כמבואר בברייתא כאן (פני יהושע, וכנ"ז במהרש"א).

ויש מפרשים, שמחלוקתם של חכמים ורבי דוסא היא במחצלת של קנים ושל חילת גדולה, שתנא קמא סובר שכשהיא ארוגה אף בגדולה אין מסככים בה, אבל מחצלת קטנה לעולם פסולה לסיכוך, ורבי יוסי ורבי דוסא סוברים, שגדולה כשירה לסיכוך גם כשהיא ארוגה, ואם היא קטנה פסולה לסיכוך, ותנא קמא של המשנה שמחלק בין מחצלת קנים קטנה לגדולה, ואינו מחלק בין ארוגה לאינה ארוגה, סובר כרבי יוסי ורבי דוסא שמותר לסכך בכל סוגי המחצלאות הגדולות (רמב"ם סוכה ה, ו, ע"פ מגיד משנה שם, וכנ"ז ברא"ש א, לז, בדעת הרי"ף והרמב"ם, וראה קרבן נתנאל שם, ר). והטעם שלפי תנא קמא מחצלת קנים גדולה ארוגה פסולה לסיכוך, ומחצלת גדולה של שיפה וגמי כשירה לסיכוך, אף ששיפה וגמי יותר נוחים לשכיבה מקנים, משום שאריגת הקנים מלאכה קשה היא וצריכה טורח רב, וכשאדם טורח כן, מסתמא הוא עושה כן לשכיבה, אפילו כשהיא גדולה שבדרך כלל עומדת לסיכוך ולא לשכיבה (פני יהושע).

כָּל הַחוֹצְלוֹת מְטַמְּאִין טֻמְאַת מֵת, והוא הדין שהם נטמאים בשאר טומאות [כגון בטומאת שרץ], והמשנה נקטה דוקא 'טמא מת', משום שרק כשהם נטמאים מהמת בעצמו הם נעשים אב הטומאה (רש"י), אולם אם נגע בהם אדם שנגע במת, אינם אב הטומאה אלא רק ראשון לטומאה (פורת יוסף, ע"פ רש"י חולין ג, א ד"ה חרב, וראה שם שרק בכלי מתכות נאמר הדין ש'חרב הרי הוא כחלל', דהיינו שכלי הנוגע במת או בטמא מת נעשה טמא באותה דרגה כמותו). ויש שסובר, שאדם שנגע במת מטמא את החוצלות באב הטומאה (רמב"ם טומאת מת ה, ג-ד, וראה עוד ערוך לנר).

מַזְבְּלֵי – תרמיל של רועה, וכששוכב לנוח מניח אותו מתחת ראשו ככרית (רש"י, וראה ריטב"א שמשתמש בו רק לפרקים), ומשום כך סוברים חכמים שתרמילים אלו טמאים מדרס (ערוך לנר), אולם רבי דוסא סובר שאינם טמאים מדרס, כיון שהם משמשים ככרית רק לעיתים רחוקות, או משום שהם עשויים מבד קשה שאינו נוח לשכיבה (חזו"א כלים ל, לא, וראה עוד ערוך לנר).

חֲרִינֵי כַּפָּרַת רַבִּי חִיָּיא וּבָנָיו – יסורים הבאים עלי, יהיו לכפרתו של רבי חייא ובניו, ולשון כבוד הוא זה, וכשמזכיר את אביו או רבו לאחר מיתתו צריך לומר כן (רש"י), ואף שבגמ' בקידושין (לא, ב, ראה רש"י שם) מבואר שאומר כן רק בתוך י"ב חודש לאחר פטירתם, אולם לאחר מכן אינו אומר כן, כיון שמשפט רשעים בגיהנום הוא עד י"ב חודש, מכל מקום היינו דוקא שאומר הריני כפרת משכבו, אולם יכול לומר הריני כפרתו גם לאחר י"ב חודש כדי לכבדו (תשב"ץ א, קכב). ויש שפירש, שרבי חייא חי שנים רבות עד זמן ריש לקיש, וריש לקיש אמר כן בתוך י"ב חודש לפטירתו (תשובות הגר"ח [קניבסקי] ד, שטז).

עָלָה עֲזָרָא מִבָּבֶל וְיִסְדָהּ, ואף שהיו שם חכמים נוספים, שהרי חגי וזכריה נתנבאו אז, ועל פיהם בנו את בית המקדש, מכל מקום כיון שתורתנו הקדושה תמימה היא, ואין בה אות חסרה או מיותרת, ועזרא הסופר הרגיל את כל העם ללמוד ולדקדק בכל מילה, ואלמלי הוא התורה היתה משתנית קצת, לפי מיעוט יודעיה מלמדיה ודורשיה, לפיכך אמרו שהוא יסדה (שו"ת הרשב"א החדשות שסז).

עָלוּ רַבִּי חִיָּיא וּבָנָיו וְיִסְּדוּהָ, ואף שלא מצינו שבדור זה נשתכחה תורה מישראל, שהרי רבינו הקדוש וכל חבריו שהיו גדולי ישראל חיו בדור זה, מכל מקום רבי חייא ובניו לימדו בכל המקומות שלא היה מי שילמד תורה, ואלמלי הם התורה היתה משתכחת מאותם המקומות (שו"ת הרשב"א החדשות שסז, ע"פ הגמ' ב"מ פה, ב). ויש שפירש, שכיון שהם ביארו את דין המחצלאות האמור בסמוך, נחשב כאילו ייסדו את כל התורה כולה, שכל המקיים הלכה אחת שלא תשתכח, כאילו ייסד את כל התורה כולה (ריטב"א).